

KRAJSKÉ KOLO OLYMPIÁDY
ZO SLOVENSKÉHO JAZYKA A LITERATÚRY (2019)
kategória B

PRVÁ ČASŤ – PÍSOMNÁ

Test

Čas na vypracovanie testu: 30 minút

Ukážka 1

Historické pristátie, čínska sonda poslala fotografiu z odvrátenej strany Mesiaca

Pavel Kasík, ČTK

3. 1. 2019, 7:46 hod.

Čínska sonda Čchang-e 4 dnes úspešne pristála na odvrátenej strane Mesiaca. Stalo sa to prvýkrát v histórii letov do vesmíru. Čínska televízia oznámila, že sonda Čchang-e 4 sa dotkla povrchu Mesiaca o 10:26 tamojšieho času (3:26 SEČ).

Odvrátená strana Mesiaca smeruje od Zeme a je pomerne neprebádaná. Žiadna sonda ani prieskumný model, ktoré ľudia vyslali do vesmíru, tam doteraz nepristáli. Táto oblasť na prírodnom satelite Zeme je hornatá, zvlnená a posiatá krátermi, na rozdiel od opačnej strany, kde sú aj rovinaté oblasti vhodné na pristátie.

Sonda Čchang-e 4, ktorá je pomenovaná podľa bohyně mesiaca z čínskej mytológie, odštartovala z kozmodrómu Si-čchang 7. decembra.

Minerálny aj biologický výskum

Zariadenie bude skúmať štruktúru a minerálne zloženie terénu. Medzi hlavné ciele misie patrí astronomický výskum nízkofrekvenčných signálov zachytiteľných z odvrátenej strany Mesiaca alebo povrchový minerálny výskum oblastí. Sonda pre tieto účely dopravila na Mesiac špeciálne vozidlo. Analýzu minerálov vykoná priamo na mieste.

Na palube sondy sú podľa skorších správ aj semenka rastlín. Číňania chcú zistiť, či je možné pestovať zeleninu v uzavretom prostredí v podmienkach nízkej gravitácie. Bioexperiment navrhlo 28 čínskych univerzít. Pozostáva z hliníkového valca, ktorý obsahuje vodu, výživné látky a vzduch. Výskumníci budú na diaľku sledovať, či v tomto prostredí na Mesiaci vzídu semenka.

(skrátene, zdroj: <https://science.hnonline.sk/astrofotografie/1867591-historicke-pristatie-cinska-sonda-poslala-fotografiu-z-odvratenej-strany-mesiaca>)

1. Ktoré tvrdenie vyplýva z ukážky 1?

- a) Mesiac je k Zemi otočený stranou posiatou krátermi.
- b) Na Mesiaci prvýkrát pristála sonda vyslaná z čínskeho kozmodrómu.
- c) Pristátie sondy ako prvá zaznamenala čínska televízia.
- d) Súčasťou biologického výskumu je využitie príťažlivosti Mesiaca.

2. Ktoré tvrdenie o sonde Čchang-e 4 **nevyplýva** z ukážky 1?
- a) Prepravila do kozmu pozemský biologický materiál.
 - b) Má schopnosť pohybovať sa po mesačnom teréne.
 - c) Je vybavená na viaceré druhy vedeckého výskumu.
 - d) Preletela určenú vesmírnu dráhu za necelý mesiac.
3. Vypíšte z ukážky 1 dve odvodené podstatné mená, ktoré majú spoločný slovný základ.
4. V ktorej možnosti sa z hľadiska slovotvorby uplatnil iný model než vo zvyšných troch?
- a) historické – histórii
 - b) výskum – skúmať
 - c) čínska – Číňania
 - d) minerálny – minerálov
5. V ktorej možnosti sa v prúde reči uskutočňuje asimilácia neznelej spoluhlásky na znelú?
- a) *či je možné pestovať zeleninu v uzavretom prostredí*
 - b) *pozostáva z hliníkového valca, ktorý obsahuje vodu*
 - c) *pomenovaná podľa bohyně mesiaca z čínskej mytológie*
 - d) *sonda ani prieskumný model tam doteraz nepristáli*
6. Z ktorého slovného druhu je odvodené prídavné meno *tamojší*?
7. Ktorú hlásku v prídavnom mene *hlavné* treba zameniť, aby vzniklo antonymum k slovu *sýte*?
8. Napíšte slovenské synonymum k slovu *analýza*.
9. Ktorý subjektívny štýlotvorný činiteľ sa uplatnil v texte ukážky 1?
- a) autor
 - b) téma
 - c) adresát
 - d) funkcia
10. Zvoľte najvýstižnejší titulok pre ukážku 1.
- a) Na Mesiaci sa raz bude pestovať obilie
 - b) Odvrátená strana prebádaná
 - c) Ďalší krok v skúmaní vesmíru
 - d) Úspešný medzihviezdny let
11. Vypíšte z nasledujúcej vety podmet.
- Medzi hlavné ciele misie patrí astronomický výskum nízkočfrekvenčných signálov zachytiteľných z odvrátenej strany Mesiaca.*
12. V ktorom slove sa uplatnilo pravidlo o rytmickej krátení?
- a) zeleninu
 - b) prírodnom
 - c) minerálny
 - d) pristátie

Ukážka 2

[Pocasio.sk](#) > [Európa](#) > [Počasie Slovensko](#) > [Prešovský kraj](#)

Poprad – Slovensko

Aktualizované: piatok, 4. 1. 2019 10:30

Dnes - Piatok 4. JANUÁR -6°C -9°C Ráno a cez deň: oblačno. Najvyššia teplota -7°C. Rýchlosť vetra 10 až 23 km/h Večer a v noci: oblačno so slabým snežením. Najnižšia teplota -8°C. Rýchlosť vetra 18 km/h. Predpokladaný nárast snehovej pokrývky o 1 cm 18 km/h 20% slabá (1/18)							
13:00		-6°C	polooblačno	15 km/h	0.0mm	57%	63%
16:00		-8°C	oblačno	10 km/h	0.0mm	94%	62%
19:00		-9°C	oblačno	13 km/h	0.1mm	100%	76%
22:00		-8°C	oblačno so slabým snežením	13 km/h	0.2cm	100%	78%
Zajtra - Sobota 5. JANUÁR -1°C -8°C Ráno a cez deň: ráno najskôr oblačno so snehovými prehánkami, neskôr doobeda sneženie. Najvyššia teplota -1°C. Rýchlosť vetra 10 až 18 km/h. Predpokladaný nárast snehovej pokrývky o 4 cm Večer a v noci: večer najskôr prevažne oblačno so snehovými prehánkami, neskôr v noci oblačno so slabým snežením. Najnižšia teplota -7°C. Rýchlosť vetra 10 až 23 km/h. Predpokladaný nárast snehovej pokrývky o 1 cm 13 km/h 98% slabá (0/18)							
01:00		-7°C	oblačno so slabým snežením	10 km/h	0.1cm	96%	79%
04:00		-6°C	oblačno so slabým snežením	13 km/h	0.1cm	98%	79%
07:00		-5°C	oblačno so slabým snežením	10 km/h	0.1cm	100%	80%
10:00		-4°C	sneženie	13 km/h	1.1cm	100%	86%
13:00		-2°C	sneženie	13 km/h	1.5cm	100%	80%
16:00		-2°C	oblačno so snehovými prehánkami	8 km/h	0.7cm	100%	81%
19:00		-1°C	oblačno so snehovými prehánkami	13 km/h	0.6cm	100%	90%
22:00		-3°C	prevažne oblačno s občasným snežením	15 km/h	0.2cm	92%	83%

(upravené, zdroj: <https://www.pocasio.sk/slovensko/poprad/>)

13. Ktoré tvrdenie vyplýva z ukážky 2?

- Na Slovensku sa v priebehu dvoch dní počasie v noci výrazne nemalo zmeniť.
- Na Slovensku sa v priebehu dvoch dní malo oteplieť cez deň o päť stupňov Celzia.
- Predpoveď počasia bola spracovaná na každé tri hodiny v priebehu dňa.
- V predpovedi počasia sa uplatnili všetky hore uvedené piktogramy.

14. Ktoré tvrdenie **nevyplýva** z ukážky 2?

- a) Sobotňajšia noc mala byť teplejšia ako piatková.
- b) V sobotu večer mal fúkať vietor z juhu.
- c) Piatkové popoludnie malo byť bez zrážok.
- d) V piatok večer sa mal zmenil charakter zrážok.

15. Ktorý slohový postup sa uplatnil v ukážke 2?

16. Z prvého riadka sobotňajšej predpovede vypíšte všetky druhy diakritických znamienok.

17. V zápisoch údajov o priemernej oblačnosti a relatívnej vlhkosti sa vyskytuje v ukážke 2 rovnaká pravopisná chyba. Ktorá?

18. Ktoré slovo patrí k inému slovnému druhu ako ostatné tri?

a) slabá	c) snehovými
b) najvyššia	d) predpokladaný

Ukážka 3

Peter Høeg – Cít slečny Smilly pre sneh

(úryvok)

Jeho miesto v tomto svete mi znemožňuje mať k nemu skutočnú dôveru. Pociťujem však potrebu dostať zo seba aspoň čosi z toho, čo ma trápi.

– Ide o tie stopy v snehu.

Len veľmi málo ľudí vie počúvať. Náhlenie ich odpútava od rozhovoru alebo sa pokúšajú vnútri zlepšiť situáciu, alebo uvažujú nad tým, čo povedia, keď bude rad na nich, aby vyšli na scénu.

Muž oproti mne je však iný. Keď rozprávam, sústredene počúva, čo hovorím, a nič viac.

– Čítal som správu a videl som snímky...

– Je tu ešte niečo iné.

Dostávame sa k tomu, čo treba povedať, ale čo sa nedá vysvetliť.

– Boli to stopy pri zrýchlení. Pri odraze v snehu alebo na ľade sa chodidlo ohne. Ako keď bežíte bosý v piesku.

Pokúšam sa na zápästí predviesť mierne rotujúci pohyb.

– Ak je pohyb príliš rýchly, nedostatočne precítený, nastane nepatrný šmyk dozadu.

– Ako u všetkých detí, čo sa hrajú...

– Ak je niekto zvyknutý hrať sa v snehu, nezanechá takúto stopu. Ten pohyb totiž nie je ekonomický, ako keď pri behu na lyžiach do kopca zle prenesiete váhu.

Sama počujem, ako nepresvedčivo to znie. Čakám na uštipačný komentár, no nezaznie.

Pozerá sa na strechu. Nemá nijaké zlozvyky, nežmolí si v ruke klobúk, nepripaľuje si fajku, neprešľapuje z nohy na nohu. Nevyberie si ani zápisník. Je len malý muž, ktorý načúva a uvažuje nad tým, čo počul.

– Zaujímavé, – povie napokon. – Ale aj trochu... neuchopiteľné. Niekomu nezúčastnenému by bolo ťažké to vysvetliť. Na tom sa dá ťažko čosi postaviť.

Má pravdu. Čítať sneh je ako počúvať hudbu. Opísať, čo ste čítali, je ako vysvetľovať hudbu písomne.

Høeg, P. *Cít slečny Smilly pre sneh*. Bratislava : Petit Press, a. s., 2004, s. 43 – 44 ISBN 84-9789-906-7.

19. Ktoré tvrdenie vyplýva z ukážky 3?

- a) Ženská postava neverí predstaviteľom oficiálnych inštitúcií.
- b) Malý muž je výborný poslucháč, ktorý si zaznamenáva najdôležitejšie fakty.
- c) Nízky muž rozumie ženskej postave, ale neverí v zrozumiteľnosť jej argumentov pre iných.
- d) Ženská postava obdivuje schopnosť malého muža porozumieť aj nevypovedaným myšlienkam.

20. Ktorý útvar ústnej ľudovej slovesnosti najlepšie vystihuje významové vyústenie ukážky 3?

- a) Hovoriť je striebro, mlčať zlato.
- b) Múdremu napovedz, hlúpemu dopovedz.
- c) Iným pomáhal, sám sebe nemohol.
- d) Nemému dieťaťu ani vlastná mať nerozumie.

21. Na základe ukážky 3 určte, ktorý žáner najpravdepodobnejšie predstavuje dielo P. Høega *Cít slečny Smilly pre sneh*.

a) spoločenský román	c) detektívny román
b) biografický román	d) román vo forme denníka

22. Ktorý typ rozprávača použil autor v ukážke 3?

23. Ktorý umelecký jazykový prostriedok predstavuje v ukážke 3 slovné spojenie *čítať sneh*?

a) symbol	c) hyperbolu
b) metonymiu	d) personifikáciu

24. Vypíšte z ukážky 3 prvé slovo vety, ktorou sa začína pásmo postáv.

25. Napíšte termín, ktorý označuje proces predvedenia príbehu z ukážky 3 na javisku v divadle.

PRVÁ ČASŤ – PÍSOMNÁ

Tvorba textu

Čas na tvorbu textu: 30 minút

Napíšte krátky (cca 10 – 15 viet) článok do školského časopisu, v ktorom vyzdvihnete dôležitosť priamej komunikácie s rovesníkmi.